

זמשת האישים האחראים לאסון המתרגש ובא על משק הארץ

האויבים

חוקות הכסף הארצי

הישראלי, בלי שום מחקר רציני:

● אין כל בטחון שאפשר יהיה להגיע לנורמה של 170 עד 250 מיליגרם כלור בליטר במוביל-המים הארצי, אפילו אם ישתמשו להתפלת המים בכל המים הטובים הנמצאים בשטח בו יעבור המוביל.

● לא נעשו כל בדיקות המצביעות על כך שמליחות המים המיועדים לא תסכן את החקלאות. למרות זאת כמעט בטוח כי מליחות זו תביא נזקים רציניים לפרדסים — הקטנת יבול ההדרים ב-30 עד 40 אחוז, וירידה רצינית בטיב הפרי, העלולה לסגור את שערי השוק הבינלאומי בפני הדרי ישראל.

● תהליך הגוף המופעל על-ידי הנאשמים, לא היה מסוי גל אפילו לבצע בדיקות אלה, בעיקר מפני שאין ברשותו שום יחידה אנגרו-טכנית, למרות שמנהל תהליך הכריז ב-רבים כי לו אישית אין כל מושג בחקלאות. האגרונום היחידי העובד בתהליך מזה שמונה שנים מועסק בחברה כפקיד בהנהלת החשבונות.

● ואילו החקלאים ובעלי-הידע מחכים להפעלת המוביל כלאסון איום. השבוע התקיים כנס-חירום של חקלאי ישראל, בו הוחלט, בין השאר:

● הכנס רואה בבעיית מיהול המים עניין גורלי לכל חקלאי הארץ, ללא הבדל סקטורלי, ופונה לנציגי כל צורות ההתיישבות להתייצב כנגד תוכנית המיהול.

● הכנס מטיל על ועדת-הפטולה, אליה יצרפו כל גורם חקלאי בארץ, לאחוז בכל האמצעים לעיכוב תוכנית מיהול המים, שהיא עוול משווע ללא תקדים.

● הכנס מבצע חרדת החקלאים בפני ראש-הממשלה ושריה, תוך הדגשת אחריות לתוצאות אם תבוצע תוכנית זו.

● העיר והתעשייה. סכנה לא מוביל מזו מוביל הארצי גם לאוכלוסיה העירונית ולתעשייה. במיוחד בגלל התוכנית המתבססת והולכת, והעלולה לקבל מימך מציאותי בגלל התנגדות החקלאים לקבל את מיהול-המים: הפניית כל מי מוביל-הירדן, במליחותם המלאה, לצריכה העירונית והתעשייתית.

● לגבי התעשייה קשור המעבר, מן השימוש במים מתוקים למשל, עלולות ההשקעות במיקרה כזה ובשינויים עצומים. אבל גם הצרכן הקטן של המים, האורח העירוני, עלול להרגיש בכך באופן ברור. כי מיהול-המים לא ישנו רק את טעמה של כוסייתה שלו, אלא יגרמו לו גם

נאשם 3

הוצאות נוספות: גידול השימוש בסבון ובחומרי-חיטוי, ובליה מהירה יותר של דבר-לבוש. זרימת מים בעלי אחוזי כלור גבוה תפורר את האבן המצפה את רשת צינורות-המים מכפנים, תסתום את הברזים והמעברים, נוסף לכך עלול המלח לכרסם את הצינורות עצמם.

★ ★ ★

7 הנגב. תוכניות בניית המוביל הארצי היו מבוססות על תוכניות הפיתוח החקלאי של הנגב. בסיס זה הפך לבלתי-ריאלי עוד טרם הסתיימו עבודות הבנייה עצמן.

תוכניות פיתוח באר-שבע והסביבה, לעשר השנים הקרובות, שעובדה לא מזמן על-ידי קבוצת כלכלנים, כבר לא לקחה בכלל בחשבון את מי המוביל הארצי. פיתוח אזור זה יבוסס על פיתוח תעשיית חומרי-הגלם, הנמצאים בנגב, ולעומת זאת לא תגדל האוכלוסיה החקלאית יותר מאשר ב-5000 איש. גם גידול חקלאי קטן זה יבוסס על המקורות המקומיים. במשך השנים האחרונות לא הוקם בנגב אף משק חקלאי אחד. התוכנית האחרונה לפיתוח המבוסס על חקלאות, היתה תוכנית פיתוח חבל-ליכיש. לפי אותה תוכנית נועדו הנקודות העירוניות בחבל רק כבסיס של שירותים למשקי הסביבה. תוכנית זו פשטה את הרגל, ומשבר קריית-גת נסתים רק לאחר פיתוח תע-שייה רצינית במקום.

● התוכניות החדשות לפיתוח הגליל אינן אלא הודאה שקטה בכישלון תוכנית פיתוח הנגב.

★ ★ ★

8 החקלאות. הניפוץ העצום של האפשרויות ה-טמונות בחיכנון משק-המים גרם לגידול בלתי-הגייוני של החקלאות, ללא שום הצדקה כלכלית. רק השנה הוחלט, בפעם הראשונה, לבסס את התוכניות החקלאיות לשנים הבאות על התחזיות המדעיות של הצריכה המקומית ועל היצוא. תחזיות אלה הצביעו על העובדה כי החקלאות הקיימת עתה יכולה לייצר יותר מאשר מסוגלת ישראל לאכול ולייצא בשנים הקרובות. כתוצאה מכך עלול לבוא קיצוץ דראסטי של החקלאות. אך למען משק-המים באר תוכניות אלה באיחור. פיתוח החקלאות, שבמשך שנים היתה אחת הנקודות החשובות באידיאולוגיה של הישוב, הביא גם שימוש מוגדל בצריכת מים לחקלאות: עלייה מחצי מיליארד ממ"ק בשנת 1952, למיליארד ו-173 מיליון בשנת 1962. אחד הבאסורדים הגדולים היתה הרחבת הייצור החקלאי לשם שיווק בחוף-לארץ, גם כאשר שיווק זה עלה בהפסד גדול.

נאשם 4

● בכל אלף ק"ג של ירקות שיוצאו לחוף-לארץ, עזבו את הארץ 900 קילוגרם מים.

★ ★ ★

9 איי-הודאה. בצורה זו הגיע המצב לנקודה קריטית. מצד אחד, כתוצאה משורת הפעולות של הנאשמים, ירד פוטנציאל המים של ישראל ל-1500 מיליון ממ"ק בשנה. מצד שני, כתוצאה מההסתמכות על התוכניות הבלתי-מיציאותיות, גדלה צריכת-המים במדינה באופן בלתי-פוסק. עד עתה עברה הצריכה על 1400 מיליון ממ"ק בשנה. במילים אחרות: היא עברה כבר לפחות ב-200 מיליון ממ"ק על הכמות שמוותר היה לקחת מאוצר המים. כי אסור בכל שנה להשתמש יותר מאשר ב-75% של אוצר-המים.

● לפי הערכת מומחים, אם משתמשים בשנה כלשהי ב-100 מיליון ממ"ק למעלה מן הגבול המותר, מביא הדבר בשנה שלאחריה להפסד של כמות הגולה פי שתיים. כבר עתה ידוע כי בשנה הבאה תצאנה מכלל שימוש מספר ניכר של בארות מסביבת הרצליה וגוש דן. המוצא ממצב הרה-שואה זה הוא אחד: הודאה מיידית בפשיטת-הרגל של כל מדינות-המים, והתחלת ניהול מדיניות מנקודת-מוצא חדשה. איש מן הנאשמים לא חלם על כך.

★ ★ ★

10 חלוקת האחריות. הודאה בפשיטת-רגל היתה גוררת אחריה את פיטורי האדם, שהיה עד עתה המבצע הראשי של מדיניות-המים: הנאשם מספר ארבע, אהרון וינר. אבל וינר אינו האחראי הראשי לכל הפרשה. האחראי לתוכניות המים בישראל הוא לוי אשכול, היושב-ראש לשעבר של מחלקת-ההתיישבות בסוכנות, האיש מספר 2 בעיבוד התוכניות של מנהל מקורות הראשון, פנחס ספיר, אשר יחד עם אשכול יסד את תהליך אהרון וינר הוא האיש שמונה על-ידי השניים כמנהל תהליך במקום שמחה בלאס, רק משום שהיה מוכן לבצע את התוכניות מבלי להרהר אחריהן.

● לכן ההתקפות האחרונות על תהליך אך חיוקו את מע-מדו של וינר כמנהלה. כי בעמדתו הנוכחית משמש וינר כמגן וככיסוי לשני הנאשמים מס' 2 ומס' 3.

● חלק חשוב של האחריות רובץ על אדם, שחלקו ה-מעשי בפרשת-המים כמעט אפסי, אך שניסה לרכוב על גלי המים של המוביל לתהילה לאומית. איש זה הוא הנאשם מס' 5, שר-החקלאות משה דיין.

● ברגע שהגיע לכס שר-החקלאות, ובייחוד אחרי הכיש-לון המביש של מיבצע המונימי-קיר שופע-הפירסום, הר-גיש דיין כי עליו למצוא לו סוס פירסומי חדש, כדי להגיע אל התפארת. הוא החליט לבחור בתוכנית מוביל-המים, שפופולאריותה הלאומית נראתה לו כבטוחה.

● לדיין לא היה שום מושג על הנעשה. הוא לא בדק טיבם של המחקרים ששימשו בסיס למיפעל. הוא לא חקר מה תהיה השפעת התוכניות על השטח הלאומי החיוני שהופקד בידיו — החקלאות.

● תחת זאת עורר רעש פירסומי אדיר, שמנע כל שאלה ציבורית, כיסה על כל הכישלונות. מדי שנה הדליף לעיתונות שהוא תובע להדק את התגורה, לחתך על מותרות, ולהגדיל באופן דראסטי את התקציב למוביל-המים, שכו טמונה הישועה למדינה.

● יחד עם זה הכריז מדי שנה על המלחמה המתקרבת עם הסורים, בגלל המוביל, ובוה קשר את ענייני המוביל במישרין עם זרם הבטחוניזם הפוליטי.

● אולם האחריות העליונה נופלת, בלי שום ספק, על דויד בן-גוריון. הוא שבחר בכל האנשים האחרים. הוא שמינה אותם לתפקידיהם. הוא שיצר את הפאטה-מורגאנה של פיתוח-הנגב, ורחף את אנשיו להתעלם מכל שיקול של הגיון וחשבון מדעי.

● המדינה נמצאת על סף פשיטת-רגל לאומית. אין זאת דעתו הבלעדית של נציגי-המים מנחם קנטור. כך אומרות גם העובדות העקשניות, ודרך הפיתוח של משק-המים בישראל. אין המדובר עוד בכמה מאות מיליונים, אלא באפשרות של חוסר מים לשתיה.

● היום עוד ניתן להודות בעובדות אלה ולהתחיל מחדש. בעוד שנה או שנתיים זה עלול להיות מאוחר מדי.

נאשם 5

מצבה לחלום: אחד התמזורים של מוביל הירדן